

Наръчник за оценка на ефективни
Териториални планове за справедлив преход
Офис за европейски политики на WWF
Януари 2021 г.

Toolkit for assessing effective Territorial Just Transition Plans

WWF-European Policy Office

January 2021

Въведение

WWF счита един Териториален план за справедлив преход за ефективен в осигуряването на справедлив преход, ако той:

1. Е устойчив и изпълнява дългосрочни, международни и ангажименти на ЕС в областта на климата, като Парижкото споразумение и климатичните цели на ЕС за 2030 г. и 2050 г.;
2. Не води до продължителна употреба на изкопаеми горива или насърчава погрешни решения за прехода към неутралност по отношение на климата. Като ориентир въглицата трябва да бъдат премахнати до 2030 г.;
3. Води до устойчива икономическа диверсификация на местно, регионално и национално ниво;
4. Адресира социалните неравенства, подобрява междурегионалната солидарност, намалява неравенствата и се справя с несправедливостите;
5. Не вреди на целите и ценностите на ЕС в областта на околната среда и климата;
6. Съблюдава принципа „Замърсителят плаща“;
7. Подкрепя се от адекватни, координирани и дългосрочни публични и частни източници на финансиране;
8. Е проектиран, наблюдаван и оценяван чрез значими партньорства, които ангажират всички заинтересовани страни в отворен, приобщаващ и непрекъснат процес, особено на местно ниво;
9. Предприема ориентиран към местните условия подход на локално ниво към разработването и изпълнението на стратегията;
10. Базира се на висококачествен, независим и обективен анализ на предизвикателствата и възможностите на прехода за регионите.

Фондът за справедлив преход на ЕС е нов фонд, предложен от Европейската комисия. Той ще започне да функционира от началото на 2021 г. и ще продължи през следващите седем години съгласно настоящата Многогодишна финансова рамка (МФР) на ЕС до края на 2027 г.

Фондът допълва, вместо да замества други кохезионни фондовеⁱ. Въпреки че Комисията увеличи бюджета на Фонда за справедлив преход през май 2020 г. като част от отговора на Covid-19, целта на фонда остава да улесни прехода към неутралност по отношение на климата, като даде възможност на „регионите и хората да се справят със социалните, икономическите и екологичните въздействия на прехода към неутрална по отношение на климата икономика”ⁱⁱ.

Всички държави членки са длъжни да разработят програмни документи, като Споразумения за

партньорство и Оперативни програми, за да разпределят Кохезионните фондове. Важна характеристика на Фонда за справедлив преход на ЕС е допълнителното изискване за разработване на стратегии на местно ниво, специфични за ниво области (NUTS 3)ⁱⁱⁱ, за да се получи достъп до Фонда за справедлив преход (както и до други стълбове на Механизма за справедлив преход^{iv}). Тези териториални планове за справедлив преход (ТПСП) ще „предоставят схема на процеса на преход до 2030 г., в съответствие с националните енергийни и климатични планове и прехода към неутрална по отношение на климата икономика и впоследствие ще идентифицират най-засегнатите територии, които трябва да бъдат подкрепени“.

ТПСП ще бъдат разработени от държавата членка и ще бъдат представени на Комисията за одобрение, преди да могат да бъдат отпуснати средства. Може да има един ТПСП за цялата страна (включващ подробности за всички целеви области (NUTS 3), или няколко отделни ТПСП. И в двата случая плановете трябва да имат целенасочен регионален фокус и да бъдат разработени със значимо участие на всички уместни партньори.

ТПСП са безпрецедентна възможност да се гарантира, че нито един регион не е изоставен, докато нашите общества преминават към по-устойчиво, неутрално по отношение на климата бъдеще. Като се изисква анализ на въздействията на местно ниво и план за тяхното стратегическо справяне, регионите могат да бъдат овластени да се справят както със съществуващите неравенства, така и да предотвратят появата на нови. Ако обаче те не бъдат разработени с дългосрочна, устойчива перспектива и със значимо участие на тези, които са най-засегнати от прехода на място, е малко вероятно те да оправдаят своя потенциал. В най-лошия случай те действително могат да служат за забавяне на прехода или за ограничаване на ползите, произтичащи от него.

Този документ излага принципи за оценка на териториалните планове за справедлив преход. Той включва и раздел, обясняващ как те са превърнати в инструмент за оценка на плановете по отношение на способността им да извършат наистина справедлив преход, съобразен с Парижкото споразумение. Той е насочен към политиците, общините, гражданското общество и други партньори, участващи в разработването на плановете, за да предостави насоки за изработване на добър план и да даде възможност за оценка на качеството на разработените планове.

Инструментът за оценка

Инструментът за оценка допълва по-ранната работа на Банкуоч (Bankwatch), която определя контролен списък^v за плановете и какво те трябва да съдържат, за да бъдат смислени, устойчиви и справедливи във всяка част на образеца за ТПСП, предвиден в Регламента за Фонда за справедлив преход. Заедно тези два инструмента могат да помогнат да се гарантира, че плановете позволяват осъществяването на наистина справедлив преход към неутралност по отношение на климата.

Следвайки принципите за добри планове за справедлив преход, подробно описани и обяснени в следващите раздели, инструментът, разработен от WWF, улеснява потребителите да класират и оценяват ефективността на плановете при изготвянето и осъществяването на справедлив преход. Методологията на инструмента се основава на поредица от показатели, които преглеждат изпълнението на плановете спрямо 10-те принципа. Те са превърнати в уеб инструмент, който генерира отчети за плановете.

Прилагането на методологията води до оценка за плановете на принципа на светофарната система.

Оценката се отнася за цялостния план, но също така и за всеки Принцип и съответните му показатели. Адаптирахме 10-те принципа за справедлив преход за прилагане към териториалните планове за справедлив преход и обясняваме тяхната обосновка в подробностите, включени в следващия раздел.

Принципите, както и методологията, могат да бъдат използвани преди и по време на разработването на плановете, за да насочват. Също така е полезно да прегледате контролния списък, за да определите какво трябва да има под всеки раздел от образеца на плана, разработен от Bankwatch.

Инструментариумът е предназначен за използване от Европейската комисия, създателите на национални и местни политики и всички други заинтересовани страни, ангажирани в разработването на плановете.

Principles

Принципи

Принципите са разработени чрез преглед на литературата и чрез опит, придобит при проектиране, изпълнение и анализ на процеса на справедлив преход на практика. Заедно те определят как един план за справедлив преход може да бъде ефективен при осъществяването на справедливия преход. Ефективността може да се определи като способност за постигане на определени цели. За ТПСП целта е да се даде възможност на регионите и хората да се справят със социалните, икономическите и екологичните въздействия на прехода към неутрална по отношение на климата икономика.

След преглед на литературата, съществуващите насоки, политики и практики, WWF разработи 10 принципа, ключови за ефективността на плановете за справедлив преход, за да осигури справедлив преход. Всички те са подробно описани по-долу.

Ефективният Териториален план за справедлив преход:

1. Поема силен и решителен ангажимент към Парижкото споразумение и климатичните цели на ЕС за 2030 г. и за 2050 г.

Отрицателните въздействия от изменението на климата се усещат най-силно от най-уязвимите

Въпреки че преходът от изкопаеми горива и въглеродно-интензивни дейности се случва в цяла Европа, той не се случва достатъчно бързо, за да се избегнат катастрофални климатични промени. Специалният доклад на МПКП (IPCC) за 2018 г. за въздействието на глобалното затопляне от 1,5°C очертава значително по-лошите въздействия при 2°C увеличение на средните глобални температури в сравнение с увеличение от 1,5°C. Най-уязвимите също страдат непропорционално поради съществуващите неравенства и различията в капацитета за адаптиране към последиците от изменението на климата, като увеличени екстремни метеорологични явления и промени в разпределението на ресурсите.

Десетилетието до 2030 г. е от решаващо значение за действията относно климата. Независимо от това, покачването на средните глобални температури остава в посока да надхвърли 3° C. Ако не се положат значителни усилия, климатичните промени вероятно ще задълбочат допълнително съществуващите неравенства и ще стимулират създаването на нови. Постигането на неутралност по отношение на климата твърде късно и пренатоварването на смекчаващи действия след 2030 г. е несъвместимо със справедлив преход.

ЕС трябва да осигури дългосрочна насока и яснота за инвеститорите чрез обвързване на целите за емисиите на парникови газове с оглед ускоряване на прехода

ЕС и неговите държави членки са ратифицирали Парижкото споразумение^{vi} като страни по РКООНИК (UNFCCC)^{vii}. Това знаково споразумение ангажира ратифициращите страни да ограничат покачването на средната глобална температура до не повече от 2° C и да положат усилия да го ограничат до 1,5° C.

За да спазят ограничението от 1,5° C и да избегнат катастрофални климатични промени, страните от ЕС и ОИСР трябва да се ангажират да намалят емисиите на парникови газове с поне 65% в сравнение с нивата от 1990 г. до 2030 г. и да постигнат неутралност по отношение на климата най-късно от 2040 г. Това също би било в съответствие със стремежа на Европа да бъде световен лидер в действията относно климата и да мобилизира останалия свят да направи подобни усилия.

През декември 2019 г. Европейският съвет се съгласи да се ангажира с постигането на неутралност по отношение на климата на ЕС до 2050 г. Тази цел ще бъде заложена в обвързващ Закон за климата на ЕС, включително увеличените цели за намаляване на парниковите газове до 2030 г., за да се оповестят новите Национално определени приноси (NDC), които страните по Парижкото споразумение трябва да приемат до 2020 г.

ЕС и неговите държави членки не само са длъжни да гарантират съгласуваност между политиките и регламентите, но това ще осигури увереност на инвеститорите относно стабилността на ангажиментите на ЕС и стабилността на политическите рамки, намалявайки възприеманите инвестиционни рискове при чистия преход. Последователните политики също така ще намалят риска да се правят инвестиции в погрешни технологии, което води до скъпо струващи заключени активи.

Ярък пример за необходимостта от ясни рамки и насоки е германският регион Рур, където при липсата на ангажимент за поетапно премахване на въглищата през по-голямата част от втората половина на 20-ти век, спирането на използването на въглища в региона е бавно и скъпо, тъй като новите минни дейности са субсидирани с публични средства, докато други възможности са пропуснати или не са реализирани^{viii}.

Стратегиите за справедлив преход трябва да са в съответствие с ангажиментите и политиките за действие в областта на климата, както за да останат уместни, така и да се възползват от възможността да изпратят силен и ясен сигнал към инвеститорите. Международната организация на труда (МОТ) призовава правителствата да установят следното: „съгласувани политики в икономическите, екологичните, социалните, образователните/обучителните и трудовите направления трябва да осигурят благоприятна среда за предприятията, работниците, инвеститорите и потребителите да възприемат и стимулират прехода към екологично устойчиви и приобщаващи икономики и общества.“^{ix}

2. Не води до продължаваща употреба на изкопаеми горива или да насърчава погрешни решения за прехода към неутралност по отношение на климата. Като ориентир въглищата следва да се спрат от употреба до 2030 г.

Нови инвестиции в газ от фосилен произход, нефт, въглища или ядрена енергия не могат да бъдат в съответствие със справедливия преход и ефективните климатични действия

Инвестирането в изкопаеми горива ще забави прехода и следователно ще увеличи разходите. Тези допълнителни разходи най-вероятно ще паднат върху данъкоплатците и общностите, които буквално са в ядрото на прехода. Цените на топлинната и електрическа енергия, генерирани от изкопаеми горива, ще се увеличат допълнително с покачването в цените на въглеродните емисии, което води до риска от създаване на блокирани активи и заплашва повишаването на цените на енергията за потребителите. Най-важното е, че това ще влоши негативните въздействия и щети от изменението на климата.

Ядрената енергия е по-малко икономична от същата по размер инвестиция в производството на енергия от възобновяеми източници. Цената на новото ядрено строителство нараства, особено в Европа, а това от своя страна може да доведе до високи фиксирани цени на енергията за дълги периоди. Например Хинкли Пойнт Си (Hinkley Point C) в Обединеното кралство ще изисква 92,50 паунда на МВч за 35 години в цени от 2012 г. – около 85% по-високи от прогнозните ценови ставки за 15-годишни проекти за възобновяема енергия, продавани на търг през 2019 г.^{xi} Инвестициите в нова ядрена енергия не само отнемат десетилетия, те хващат потребителите в капана на високите цени на енергията и ги излагат на по-голям риск от енергийна бедност. Освен това те могат да отблъснат инвестиции във възобновяеми енергийни източници, които са по-надеждно свързани с намаляването на емисиите. Използването на редки метали като уран и радиоактивността на ядрените отпадъци означава, че в дългосрочен план ядрената енергия не е устойчива възможност за бъдещите поколения и следователно не е съвместима със справедлив преход.

И накрая, възобновяемата енергия може да генерира много повече и по-устойчиви работни места в сравнение с изкопаемите горива. Докладът на Европейската климатична фондация „Без изкопаеми горива“ показва, че по пътя към възобновяемите източници от висок клас, електрификацията и сериозното обновяване на сградите за по-добра ефективност могат да бъдат създадени до 1,8 милиона допълнителни работни места. Това се сравнява с едва 1,3 милиона при пътя към нетни нулеви емисии, доминиран от зелен газ и водород^{xii}. Съвсем наскоро доклад на Групите на корпоративните лидери (CLG) подчертава как екологичният План за възстановяване от COVID-19, визиращ намаляване на търсенето на газ и публични инвестиции в енергийна ефективност, слънчеви, вятърни и електрически мрежи, наред с други мерки, би довел до 2 милиона допълнителни работни места до 2024 г. в сравнение със стимулиращия пакет^{xiii} „връщане към нормалното“.

Това правило се прилага и за газа от фосилен произход. Данните на Международната енергийна агенция (IEA) също показват, че незалязващата газова енергия генерира около 3,5 работни места в строителството и производството на милион вложени евро с високи разходи за намаляване на CO₂ (62 евро/тон CO₂), докато новата слънчева фотоволтаична енергия генерира 8,5 до 12^{xiv}. Възобновяемите енергийни източници също могат да работят като децентрализирани решения, увеличавайки своята съвместимост с устойчива икономическа диверсификация.

Все още ще са необходими проактивни стратегии, за да се гарантира, че новите работни места се подкрепят от колективно договаряне, осигуряват добри условия и, когато е възможно, се намират в регионите, които имат най-голяма нужда от тях.

3. Води до устойчива икономическа диверсификация на местно, регионално и национално ниво

Устойчивата икономическа диверсификация увеличава гъвкавостта към бъдещи сътресения и промени и може да увеличи общото икономическо благосъстояние. Банките и финансовите анализатори все повече признават необходимостта да се вземат предвид климатичните рискове в инвестиционните решения, както и предимствата и гъвкавостта на устойчивите инвестиции.

Съвместният изследователски център на ЕК (JRC) разработи концептуална рамка за гъвкавост, определяйки я като „способността да се справяме със сътресения и да реагираме на тях или на постоянни структурни промени, като им се противопоставяме, или като ставаме приспособими в някаква степен и правим малки промени.“^{xv} Гъвкавост означава системата да може да продължи да осигурява обществено благосъстояние (както индивидуално, така и като цяло). Тя признава необходимостта от мерки, които едновременно намаляват вероятността от системни сътресения (превенция) и които увеличават усвояващия, адаптивния и трансформирания капацитет.

По-разнообразната и устойчива местна или национална икономика, базирана на множество различни сектори и индустрии, е по-гъвкава при сътресения, отколкото икономика, основана на малък брой големи

индустрии. Промените в политиката или икономическият спад е много по-малко вероятно да имат опустошителни последици за цялата общност, ако само малък процент от бизнеса е засегнат по едно и също време. Това е по-вероятно да се случи, когато има голям брой малки предприятия, отколкото когато регионът е доминиран от един сектор или голям работодател.

Адаптивният капацитет на икономиката се засилва, когато тя е по-разнообразна. Даден шок, произтичащ например от наличието на природни ресурси или търговската политика, е вероятно да засегне само малка част от бизнеса в по-разнообразна система. Някои бизнеси може да са в състояние да се възползват от промените, да използват синергии с други или да се диверсифицират, за да се справят с въздействието на промените. Следователно една стратегия за справедлив преход трябва да разглежда икономическата диверсификация на местната икономика и по-специално инкубацията и развитието на малките и средните предприятия.

Подобна икономическа диверсификация не трябва да се случва на сляпо. За да се увеличи допълнително гъвкавостта при сътресения, икономическата диверсификация също трябва да се съсредоточи върху разнообразяване на устойчиви бизнес модели, съобразени с ангажиментите на ЕС в областта на околната среда. Това едновременно намалява риска от бъдещ шок от промяна на политиката, както и рисковете, че предприятията „изчерпват ресурсите“ (както в случая с въглищните мини) или генерират отрицателни въздействия върху други части на системата, като предоставянето на екосистемни услуги, които допринасят към ресурсите и благосъстоянието.

Неотдавнашният анализ на компанията за финансови услуги Морнингстар (Morningstar) също ясно показва по-голямата гъвкавост и дългосрочните резултати на устойчивите инвестиции, които отчитат екологичните, социалните и управленските критерии^{xvi} спрямо конвенционалните, които не ги вземат предвид.

Преход, който не успява да се справи с икономическата нестабилност, няма да бъде справедлив. Много области (NUTS 3), особено тези, в които има преход извън въглищата, като Перник в Югозападна България (добив на въглища), но също и региони за производство на стомана, са доминирани от един голям работодател. В тези региони единични промени в политиката, преместване или друго непредвидено събитие могат да доведат до загуба на основен работодател и да бъдат катастрофални за поминъка и качеството на живот в даден регион. Това е илюстрирано както от бивши въглищни региони, като въглищните находища в Обединеното кралство през 80-те години, така и от много от индустриите, които бяха насърчени да заемат своето място^{xvii}.

Икономическите анализи на регионално ниво също сочат икономическите предимства на по-разнообразната икономика. Например „Пътната карта за Западна Македония“^{xviii} показва как една устойчива и по-диверсифицирана икономика, основана на първичния и вторичния сектор, би донесла по-висока заетост и печалба от БВП отколкото инвестициите с по-ниски разходи в две нови централи на лигнитни въглища. Икономическата диверсификация трябва да бъде водещ принцип във всеки план за справедлив преход.

Действията в областта на климата и зелените инвестиции носят положителни нетни икономически ползи и генерират повече работни места, отколкото инвестициите в изкопаеми горива. Това улеснява устойчивата икономическа диверсификация и справедлив преход

Продължава да се доказва, че климатичните действия носят положителни нетни икономически ползи^{xx}. Освен това изследванията предполагат, че това може да намали негативното въздействие на други тенденции, като автоматизацията, чрез генерирането на нови пазарни сектори и търсенето на услуги^{xx}. Ърнст и Янг (EY) проведе проучване, което идентифицира 1000 проекта за устойчив преход в рамките на 2 седмици^{xxi}, готови за първата копка, докато Световният икономически форум изчислява, че зеленото възстановяване от Covid-19 може да генерира над 1,8 милиона работни места.

Политиките, които продължават да подкрепят изкопаемите горива, само ще забавят прехода и ще генерират заключени активи, повишавайки общите разходи за прехода и влошавайки негативното въздействие върху най-уязвимите региони в Европа.

4. Разглежда социалните неравенства и подобрява междурегионалната солидарност

Преход, който наистина няма да позволи никой да бъде изоставен, ще се справи с настоящите и потенциалните неравенства. Той ще осигури достойни работни места и ще защити социалните стандарти, определени в Европейския стълб на социалните права

Специфичната цел на Фонда за справедлив преход е да даде възможност на регионите и хората да се справят със социалните, икономическите и екологичните въздействия на прехода към неутрална по отношение на климата икономика. За да се възприемат като справедливи и да постигнат справедлив преход, ТПСР трябва активно да се справят със социалните неравенства и да укрепят солидарността между държавите членки на ЕС, между регионите и между хората.

Следователно ТПСР трябва не само да укрепят Хартата на основните права на ЕС, но и да поддържат Европейския стълб на социалните права. Приет през 2017 г., той обвързва ЕС и неговите държави членки с 20 принципа и права, организирани в 3 категории:

- Равни възможности и достъп до пазара на труда;
- Справедливи условия на труд;
- Социална защита и приобщаване

Политиките на ЕС - и особено Фондът за справедлив преход и ТПСР - трябва да работят за постигането им.

Това означава, че ТПСР трябва да включват мерки и показатели, които дават възможност на общностите и хората да се адаптират към прехода. Например ТПСР трябва да изискват подходяща оценка на бъдещите умения, необходими в региона, тъй като пазарът на труда се адаптира към неутрална по отношение на климата икономика. Те трябва да предвидят мерки за подобряване на достъпа до необходимите възможности за повишаване на квалификацията и преквалификация, които да им помогнат да запълнят работни места в нови сектори и изискващи различни умения, като същевременно подобрят равенството на възможностите, например чрез намаляване на разликата в заплащането между половете. Променящият се работен пейзаж трябва да бъде цялостно оценен, тъй като макар преходът да е положителен като цяло, не е сигурно, че макроикономическите тенденции в заетостта и създаването на богатство ще бъдат автоматично отразени на местно ниво.

ТПСР също трябва да включват мерки, за да се гарантира, че създадените нови работни места са достойни. Един наистина справедлив преход трябва да осигури запазване и дори подобряване на условията на труд. Новите работни места следва също да включват справедливи условия на труд от самото начало, което означава добри заплати, сигурност и социална защита, здравословна работна среда и разумни работни периоди, както и достъп до колективно договаряне и учене през целия живот^{xxii}. Може да са необходими мерки, за да се гарантира, че новите работни места не нарушават тези основни стандарти, тъй като новите индустрии не се възползват по същия начин, както действащите индустрии от исторически спечеленото колективно договаряне и подкрепата на синдикатите.

Третата категория от Европейския стълб на социалните права е от решаващо значение за справедливия преход в по-широката общност. В никакъв случай плановете не трябва да включват мерки, които биха натоварили непропорционално уязвимите домакинства (такива с ниски доходи или намиращи се в селски райони) и трябва активно да намаляват социалните и регионалните неравенства във всеки смисъл,

включително социалното приобщаване, качеството на околната среда и достъпа до екосистемни услуги^{xxiii}.

Масштабното извличане и използване на изкопаеми горива може да доведе до дългосрочни негативни последици за околната среда и здравето. Следователно плановете трябва също да вземат предвид необходимостта от защита и подобряване на качеството на живот, включително например чрез осигуряване на места за отдих, безопасност и, когато е приложимо, качество на въздуха и водата.

Солидарността между държавите, регионите и хората е жизненоважна за предоставянето на подкрепата там, където е необходима

И накрая, централен принцип на справедливия преход е осигуряването на солидарност. Тук става дума не само за солидарност между държавите членки, но и за солидарност между региони и между хората. За един наистина справедлив преход трябва да се помага на най-уязвимите и те не трябва да носят непропорционално усилията и разходите за осигуряване на прехода към неутралност по отношение на климата. Това означава, че трябва да има ясна идентификация и обосновка за групите, регионите и секторите, насочени към подпомагане по ТПСР.

5. Не е в ущърб на целите и ценностите на ЕС в областта на климата и околната среда и се стреми да подобри регионалните показатели за биоразнообразие и околна среда

Европейската сметна палата подчерта значението на прилагането на този принцип във Фонда за справедлив преход

Справедливият преход е преход към неутрална по отношение на климата и кръгова икономика, която равномерно разпределя ползите и която не натоварва непропорционално никой човек или група.

За да бъде справедлив, преходът трябва да спазва принципа „не нанася вреди“, което означава, че той трябва да запази както екологичната, така и социалната цялост. Трябва да се избягват вредните въздействия върху ЕС и националните екологични и социални цели. Становището на Европейската сметна палата относно предложението на Комисията за справедлив преходен фонд^{xxiv} гласи, че „допустимите дейности трябва да следват принципа „не нанася вреди“, за да се избегнат нежелани отрицателни последици, особено по отношение на изменението на климата“.

Никой проект или дейност, финансирани от публични средства или включени в териториалните планове за справедлив преход, не трябва да нанасят значителни вреди на националните, европейските и международно приетите екологични, социални и икономически цели. Съответните цели включват:

- Целта на ЕС за климата за 2030 г. и целта за неутралност по отношение на климата за 2050 г.;
- Целите на ЕС за биологичното разнообразие и политиките за кръговата икономика

Регламентът на ЕС за устойчиви инвестиции (Таксономията на ЕС) предоставя правно основание за „за ненанасяне на значителни вреди“ спрямо 5 екологични цели

Принципът „за ненанасяне на значителни вреди“ е утвърдена концепция с ясна правна основа в правото на ЕС. Той беше допълнително укрепен по отношение на екологичните цели чрез Регламента на ЕС за Таксономията^{xxv}, който влезе в сила през 2021 г. и който има за цел да осигури единност, при която инвестиционните дейности могат да бъдат класифицирани като устойчиви. Всяка дейност, която значително уврежда една от 5-те екологични цели (включително адаптиране и смекчаване на последиците от изменението на климата), автоматично се изключва. Прилагането на таксономията ще позволи ефективно прилагане на принципа „за ненанасяне на значителни вреди“ към териториалните планове за справедлив преход и в критериите за подбор на проекти.

Европейската комисия е в процес на определяне и приемане на регулаторни технически стандарти чрез

делегирани актове, за да уточни подробностите във връзка с принципа „за ненанасяне на значителни вреди“ за всяка екологична цел.

Ненасянето на вреди трябва да се съблюдава при постигането на целите на ЕС в резултат от финансирана от ЕС дейност или прилагане на политика на ЕС: това означава, че не трябва да се правят нови инвестиции за изкопаеми горива

Правилно прилаганият принцип „за ненанасяне на значителни вреди“ би означавал, че по плана за справедлив преход не могат да се правят инвестиции за изкопаеми горива. Новите инвестиции в такива горива удължават използването на изкопаеми горива, които генерират вредно замърсяване и допринасят за опасни климатични промени, пряко противоречащи на климатичните цели на ЕС. Както се подчертава от доклада на Европейската сметна палата, всякакви инвестиции в изкопаеми горива (например в природен газ или нефт) рискуват да станат „блокирани активи“. Следователно такива инвестиции са вредни както от икономическа, така и от екологична гледна точка.

6. Съблюдава принципа „замърсителят плаща“

Принципът „замърсителят плаща“ е утвърдена концепция с правно основание съгласно Договорите за ЕС

Принципът „замърсителят плаща“ е добре установена концепция, предложена и приета за първи път от ОИСР през 1972 г., а по-късно залегнала в Декларацията за околната среда и развитието от Рио през 1992 г.^{xvi}. Той се отнася до условието замърсителят да поеме разходите за всяка вреда, причинена на околната среда от неговите действия или операции, особено ако действията му са довели до печалба.

Докато Регламентът за Фонда за справедлив преход включва разпоредби за „инвестиции във възстановяването и обеззаразяването на обекти, в рехабилитацията на земя и в проекти за промяна на предназначението“, член 191 от Договора за функционирането на ЕС гласи, че „...защитата на околната среда... се основава на принципите на предпазните мерки и превантивните действия, на принципа на приоритетното отстраняване още при източника на замърсяване на околната среда и на принципа „замърсителят плаща“. Фондът за регионално развитие, Кохезионният фонд и Европейският социален фонд+ ще представляват над 330 милиарда евро потенциал за финансиране за периода 2021-2027 г. Всички тези три фонда могат да допринесат за устойчиви и възобновяеми инвестиции, следователно инвестиции на принципа „замърсителят плаща“ трябва да се прилагат, когато е възможно. Операторът на индустрия, която е замърсила околната среда, трябва да плати за всяко необходимо обеззаразяване или възстановяване, което би върнало земята към екологичната стойност преди извършването на замърсяващите операции.

В контекста на Справедливия преход този принцип е изключително важен, тъй като регионите, силно зависими от дейности свързани с изкопаеми горива, често срещат значителни препятствия пред бъдещото социално, икономическо и екологично развитие поради замърсяване на земята, водата и други замърсявания от предишни дейности - като пропадане, замърсяване на почвите с тежки метали или дренаж. Справедливият преход изисква никой да не плаща непропорционални разходи за прехода: замърсителят трябва да плати за причинената вреда, а не общността.

7. Идентифицира възможности за взаимно допълване и се координира с различни други източници на финансиране

Справедливият преход ще изисква високи нива на допълнителни инвестиции, за да успее

За да се отговори на мащаба на предизвикателството за справяне с изменението на климата и да се

избегнат най-лошите му въздействия, са необходими огромни инвестиции. Европейската комисия смята, че са необходими 175 до 290 милиарда евро допълнителни инвестиции годишно, за да се постигне неутралност по отношение на климата до 2050^{xxvii}. Фондът за справедлив преход не може и не трябва да се разглежда като единственият източник на финансиране за прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Всъщност посочената му цел е да даде възможност на „регионите и хората да се справят със социалните, икономическите и екологичните въздействия на прехода към неутрална по отношение на климата икономика“, а не да финансират прехода сами по себе си.

В плановете трябва да се посочи взаимно допълване между отделните източници на финансиране (включително от ЕС, национални и други източници), за да се оптимизира използването на средствата и да се отговори на мащаба на предизвикателството и така да се гарантира справедлив преход към неутралност по отношение на климата

В своя доклад от юли 2020 г. Европейската сметна палата посочи факта, че много дейности, финансирани от Фонда за справедлив преход, могат да бъдат финансирани и от други източници. Поради това тя призна, че за да се оптимизира използването на средствата - „важно е плановете за справедлив преход да разгледат въпроса за координацията и взаимното допълване на различни източници на финансиране“.

Следователно плановете за справедлив преход следва да признаят наличието на и да идентифицират допълнителни източници на финансиране за справедлив преход в регионите, които да излизат извън рамките на Фонда за справедлив преход. Например Европейският фонд за регионално развитие също може да подкрепи усилията за справедлив преход. По същия начин приходите от Системата за търговия с емисии на национално ниво, заедно с Фонда за модернизация и Фонда за иновации, също могат да осигурят важни потоци от публично финансиране. Частните източници на финансиране трябва да бъдат идентифицирани и да допринасят за финансирането на чистия преход в регионите.

8. Планиран, наблюдаван и оценен е чрез значими партньорства за ангажиране на всички заинтересовани страни в отворен, приобщаващ и непрекъснат процес, особено на местно ниво

Значимите партньорства, включително с гражданското общество и местните заинтересовани страни, са от съществено значение за разработването на ефективни плановете за справедлив преход

Преходът ще има последици с широко въздействие, надхвърляйки отраслите, които трябва да се трансформират или които трябва да бъдат постепенно закрити. Промените, предизвикани от прехода, могат да засегнат много различни политически цели, местни среди и услуги. Може дори да има последици за културата и възприеманата регионална идентичност. Тези промени ще засегнат много различни заинтересовани страни, които също трябва да бъдат чути и техните мнения да бъдат взети предвид.

Смислени партньорства, където всички заинтересовани страни могат да допринесат за разработването на местен План за справедлив преход, които партньорства да улесняват споделянето на знания за предизвикателствата и възможностите, позволяват откровен обмен на мнения и в крайна сметка позволяват споразумения за посоката на плана. Включването на местната общност в разработването на стратегически план за преход отчита значението на местното знание и увеличава степента на местната припознатост на плановете.

Значението на работата с всички заинтересовани страни беше подчертано от ЕС и по-широката международна общност. В своите насоки за справедлив преход МОТ твърди, че „силният социален консенсус относно целта и пътищата към устойчивост е от основно значение“ и подчертава значението на социалния диалог и информиранияте, редовни консултации, включени в институционалните рамки за

вземане на решения и прилагане. Откритият диалог между всички заинтересовани страни, включително НПО, профсъюзите, академичните среди и други партньори от социалното и гражданското общество, ще помогне за постигането на такъв социален консенсус. Декларацията от Силезия за солидарност и справедлив преход, подписана от ЕС и неговите държави членки на COP24, отбелязва „значението на участието и представителния процес на социален диалог, включващ всички социални партньори за насърчаване на високи нива на заетост, адекватна социална защита, трудови стандарти и благосъстояние на работниците и техните общности.“

Партньорствата трябва да спазват правно обвързващия Европейски кодекс на поведение за партньорство. Това означава, че партньорите трябва да бъдат избирани прозрачно и информацията за плановете да се разкрива публично и своевременно

Съществуват множество правни изисквания, както и международни ангажименти и други насоки, с които властите трябва да са наясно при разработването на плановете за справедлив преход.

Орхуската конвенция^{xxviii} влезе в сила през 2001 г. и е ратифицирана от ЕС и неговите държави членки. Съгласно нея информацията за околната среда трябва да бъде публично достъпна възможно най-скоро (член 4) и общественото участие трябва да се организира, когато всички възможности все още са отворени (член 6).

Европейският кодекс на поведение за партньорство^{xxix} беше приет през 2014 г. Той е правно обвързващ по отношение на прилагането на регламентите съгласно Регламента за общите разпоредби и следователно се прилага за Фонда за справедлив преход. Кодексът за поведение задължава властите към:

- Осигуряване на прозрачност при избора на партньори, които да бъдат назначени за пълноправни членове в комитетите за наблюдение;
- Осигуряване на партньорите с адекватна информация за околната среда и с достатъчно време за да могат да се ангажират;
- Ефективно включване на партньорите във всички фази на процеса на вземане на решения и изпълнение;
- Подкрепа за изграждането на капацитет на партньорите за подобряване на техните компетенции и умения, с оглед активното им участие в процеса.

По-конкретно, за процеса на планиране на Справедливия преход, множество екологични неправителствени организации, под шапката на Европа отвъд въглищата (Europe Beyond Coal), изготвиха „Седем златни правила за открито и приобщаващо планиране на справедлив преход“ през юли 2019 г.^{xxx}.

Самият преход не може да бъде договорен. Конфликтът на интереси трябва да бъде установен на ранен етап

От друга страна, въпреки че всички заинтересовани страни трябва да бъдат включени, ролята на всяка заинтересована страна и нейните правомощия за вземане на решения трябва да бъдат ясно дефинирани, като се признае, че някои заинтересовани страни могат да имат конфликт на интереси и че неизбежността, посоката и бързината на самия преход не могат да бъдат договорени.

9. Възприема ориентиран към местните условия подход към всеки регион в рамките на по-широкия национален и европейски контекст

Плановете трябва да идентифицират и оценят специфичните предизвикателства и възможности на местните ресурси, умения и нужди на общността, в партньорство с местната общност

Въпреки че се очаква преходът да донесе нетни общи ползи за икономиката и създаването на работни места, в някои региони не се подразбира, че той ще бъде положителен, а може да доведе до загуба на работни места и нарушаване на инфраструктурата и благосъстоянието на общността.

Успешният справедлив преход се определя и се осъществява на местно и често общинско ниво: макар и в контекста на по-широки географски, пазарни и политически промени. Местното ниво е мястото, където се усещат най-големите предизвикателства на прехода и където има най-голяма необходимост от съответстващи на потребностите, целенасочени решения за оползотворяване на ползите. За да се идентифицират предизвикателствата, възможностите и решенията, много заинтересовани страни (и особено тези на местно ниво) трябва да бъдат ангажирани по същество.

Дългосрочните стратегически планове за преход трябва да бъдат разработени на местно ниво. Всеки регион и територия има различни култури, предизвикателства и възможности. Тези разлики могат да произтичат от разликите в демографските данни, историята, местоположението или физическите характеристики между районите и ще определят какви мерки ще бъдат ефективни за осигуряване на преход, който е справедлив за общността и бъдещите поколения.

Следователно е от съществено значение местните общности да участват в разработването на планове и да бъдат консултирани относно техните нужди, надежди и очаквания, както и техните умения и потенциален капацитет. Съществуващите ресурси, умения и нужди на общността трябва да бъдат анализирани на местно ниво, за да се разработят дългосрочни стратегии и планове за действие, които са специфични за съответната област.

Местните планове, разработени в по-широкия контекст на националната и европейската политика и приведени в съответствие с дългосрочните цели, ще бъдат по-устойчиви на бъдещи промени в политиката

В същото време преходът се задвижва от сили извън съответната област. Независимо дали те са резултат от пазари (както в случая с нарастващата конкурентоспособност на възобновяемите енергийни източници спрямо съществуващите изкопаеми горива), или от политики и международни ангажименти, тези сили не могат да бъдат отречени. В резултат на това посоката на и необходимостта от прехода не може да бъде оспорена.

Местните планове за справедлив преход трябва да бъдат разработени в по-широкия контекст на националните, европейските и международните промени в политиката. Например ЕС и неговите държави членки се ангажираха с Парижкото споразумение и за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. Един план за справедлив преход трябва да отчита това и да има за цел да се приведе в съответствие с тези цели, за да гарантира, че стратегията и инвестициите по него избягват необходимостта допълнителни инвестиции и преход, доколкото е възможно.

10. Използва висококачествен, независим и обективен анализ на предизвикателствата и възможностите

Стратегиите за справедлив преход, основаващи се на качествен, обективен и

независим анализ, е по-вероятно да бъдат ефективни и да бъдат приети от обществеността

Стратегиите и плановете за справедлив преход трябва да се основават на количествен, прозрачен и обективен анализ. Те също трябва да бъдат формулирани с цел постигане на истинска екологична устойчивост, за да се гарантира, че преходът е траен.

Стратегии, разработени с анализ на въздействието и възможностите на прехода от партийни или политически източници, представляващи само една част от общността или групата, рискуват да пропуснат възможности. На свой ред те могат да доведат до по-високи разходи за прехода, тъй като концентрираните индустриални интереси, често от действащите индустрии, могат да бъдат приоритетни. Като такъв, анализът на въздействията и възможностите в идеалния случай трябва да се извършва независимо от която и да е отделна индустрия и да бъде изчерпателен. Тогава това може да послужи и за насърчаване на единството и съгласието по пътя напред за даден регион, тъй като независимостта на доказателствата не се поставя под въпрос.

И накрая, от решаващо значение е да се наблюдава и оценява напредъкът в постигането на целите и приоритетите на плановете, като се използват висококачествени показатели, в съответствие с Принципа за партньорство. Този процес трябва да бъде изложен ясно в самото начало, придружен от ясна система за справедливо и прозрачно вземане на решения за по-нататъшни действия въз основа на резултатите.

Признателност: с благодарност към Феликс Мейлю (ETUC), Александру Мустата (CEE Bankwatch), Белинда Бартолучи (Clitent Earth) и Маркус Трилинг (CAN Europe) за прегледа на този документ по време на неговото разработване и за дадените съвети

References

Референции

ⁱ Като Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и Европейския социален фонд+ за Многогодишната финансова рамка за периода 2021-2027 г.

ⁱⁱ Член 2 от предложението на ЕК за регламент за създаване на фонд за справедлив преход, 14 януари 2020 г., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0022>

ⁱⁱⁱ Териториалните планове за справедлив преход трябва да бъдат разработени за региони, които са „точно определени и съответстват на региони от ниво 3 по NUTS (областно ниво в България) или трябва да бъдат части от тях. NUTS са система на ЕС за класификация за административни региони за статистически цели. NUTS 3 и което съответства на минимално население от 150 000 и максимум 800 000 души“ Вж. Член 7, Регламент за създаване на Фонд за справедлив преход COM/2020/22 final

^{iv} Останалите стълбове са очертани в Съобщението относно устойчив европейски инвестиционен план, публикувано на 14.01.2020 г. Трите стълба заедно са Фондът за справедлив преход (предоставяне на публични безвъзмездни средства), схема в рамките на InvestEU (предоставяне на гаранции за заеми за стимулиране на частни инвестиции) и Механизъм за заеми за публичния сектор на ЕИБ (предоставяне на подкрепа за публични инвестиции от властите).

^v Достъпен тук: https://bankwatch.org/press_release/a-checklist-to-ensure-getting-territorial-plans-for-coal-regions-right

^{vi} МКИК (IPCC), 2018 г.: Резюме за създателите на политики. В: Глобално затопляне от 1,5° С. Специален доклад на МКИК за въздействието на глобалното затопляне с 1,5° С над прединдустриалните нива и свързаните с тях глобални пътища за емисии на парникови газове, в контекста на засилване на глобалния отговор на заплахата от изменението на климата, устойчивото развитие и усилията за изкореняване на бедността [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Матюс, Ю. Чен, Х. Джоу, М.И. Гомис, Е. Lonnoy, Т. Маускок, М. Тигно и Т. Waterfield (съст.)]. Световна метеорологична организация, Женева, Швейцария, 32 стр.

^{vii} Парижко споразумение към Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата, 12 декември 2015 г., Т.І.А.С. № 16-1104.

^{viii} Вижте стр. 15-16 от WWF, 2020 г., „Справедлив преход към неутралност по отношение на климата: действие според регионите“ Достъпен на: <https://regionsbeyondcoal.eu/just-transition-to-climate-neutrality-doing-right-by-the-regions/#:~:text=to%20climate%20neutrality,-.Doing%20right%20by%20the%20regions.buzzword%20in%20policy%20circles%20today.&text=These%20should%20be%20applied%20at,%2C%20leaving%20no%20Done%20behind.>

^{ix} Международна организация на труда, 2015 г., „Насоки за справедлив преход към екологично устойчиви икономики и общества за всички“. Достъпен на: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_432859.pdf

^x МАТЕ (IETA) прогнозира, че средната цена на въглерода от 2021 г. до 2030 г. ще надхвърли 31 евро / тон. Международна асоциация за търговия с емисии, „Проучване на пазара на парникови газове 2020 г.“, 2020 г. https://www.ieta.org/resources/Resources/GHG_Market_Sentiment_Survey/IETA%20GHG%20Market%20Sentiment%20Survey%202020.pdf

Междувременно Carbon Tracker твърди, че до 2030 г. ще са необходими най-малко 50 евро / тон. „Ограничаване на въглерода: Затваряне на пропастта към СТЕ на ЕС отговарящ на изискванията от Париж“, 2018 г. Достъпен на: <https://carbontracker.org/reports/carbon-clampdown/>

^{xi} Вижте „Търговете в Обединеното кралство на възобновяемата енергия намаляват“ във Financial Times, достъпен на: <https://www.ft.com/content/472e18cc-db7a-11e9-8f9b-77216ebe1f17>

^{xii} Европейска фондация за климата, „Енергийните системи без изкопаеми горива в Европа са осъществими до 2050 г.“ 2019 г. <https://europeanclimate.org/resources/fossil-free-energy-systems-in-europe-are-feasible-by-2050/>

^{xiii} ГКП Европа (CLG Europe) „Максимизиране на ползите: въздействие върху икономическата заетост и емисиите от стимула за екологично възстановяване в Европа“, 2020 г. Достъпен на: <https://www.corporateleadersgroup.com/reports-evidence-and-insights/maximising-the-benefits>

^{xiv} МЕА (IEA), „Създаване на работни места на милион долара капиталови инвестиции в технологии за производство на електроенергия и средни разходи за намаляване на CO₂“, IEA, Париж. Достъпен на:

Working to sustain the natural world for the benefit of people and wildlife.

together possible . wwf.eu

<https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/job-creation-per-million-dollars-of-capital-investment-in-power-generation-technologies-and-average-co2-abatement-costs>

^{xv} Манса, Benczur and Giovannini, „Изграждане на научен разказ към по-устойчиво общество в ЕС“, Част 1: Концептуална рамка, EUR 28548 EN, doi:10.2760/635528

^{xvi} „Как се измерва ефективността на европейските устойчиви фондове?“ Morningstar, юни 2020 г. Достъпен на: <https://www.morningstar.com/en-uk/lp/European-Sustainable-Funds-Performance>

^{xvii} Например, в Рур, стратегиите за насърчаване на големите компании да се установят изглеждат първоначално работещи, след период на икономически трудности, много от новите работодатели като Опел и Нокиа отново напускат региона. Вижте стр. 17, „Справедлив преход към неутралност по отношение на климата: действия според регионите“, WWF (2020 г.)

^{xviii} WWF, 2016 г., Пътна карта за прехода на региона на Западна Македония към постлигнитна ера

^{xix} Инвестициите в изкопаеми горива създават по-малко от 3 работни места на 1 милион похарчени долара, докато около 7,5 работни места в областта на възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност се генерират на 1 милион похарчени долара. Heidi Garrett-Peltier, февруари 2017 г., Икономическо моделиране, том 16, „Зелено срещу кафяво: Сравняване на въздействието върху заетостта на енергийната ефективност, възобновяемите енергийни източници и изкопаемите горива, използвайки модел на разходи-приходи“. Достъпен тук: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026499931630709X>

^{xx} ИУЛК (CISL) и ГКЛ (CLG) Европа, април 2020 г. „Работа за неутрална по отношение на климата Европа: работни места и умения в един променящ се свят“. Достъпен на: <https://www.corporateleadersgroup.com/reports-evidence-and-insights/Jobs-and-skills-in-a-changing-world>

^{xxi} Ърнст и Янг (EY), 2020 г., „Зелен план за възстановяване и устойчивост от Covid-19 за Европа: обобщен доклад“. Достъпен на: <https://www.euractiv.com/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/EY-Green-Recovery-Summary-report.pdf>

^{xxii} ЕКП (ETUC), „Определяне на качествена работа: План за действие на ЕКП за повече и по-добри работни места“. Резолюция на ЕКП, приета в Изпълнителния комитет на ЕКП на 13-14 декември 2017 г. Достъпен тук: <https://www.etuc.org/en/document/etuc-resolution-defining-quality-work-etuc-action-plan-more-and-better-jobs>

^{xxiii} Институт по околна среда (Öko Institute), раздел 2.4 „Основни цели за социално справедливи екологични политики“, „Справедлив преход в контекста на екологичната политика на ЕС и Европейската зелена сделка“, март 2020 г.

^{xxiv} Становище № 5/2020 относно предложенията на Комисията № 2020/0006 (COD) от 14 януари 2020 г. и от 28 май 2020 г. за регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Фонд за справедлив преход

^{xxv} Регламент (ЕС) № 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2020 г. за създаване на рамка за улесняване на устойчиви инвестиции и за изменение на Регламент (ЕС) № 2019/2088

^{xxvi} Принцип № 16, достъпен на:

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CON F.151_26_Vol.I_Declaration.pdf

^{xxvii} Съобщение от Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка „Чиста планета за всички - Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“. Com (2018) 773 final

^{xxviii} Икономическа комисия на ООН за Европа, 1998 г., „Конвенция за достъп до информация, обществено участие в процеса на вземане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда“

^{xxix} Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията относно Европейския кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове

^{xxx} Европа отвъд въглищата (Europe Beyond Coal), юли 2019 г., „Седем златни правила за отворено и приобщаващо планиране на справедлив преход“. Достъпен на: <https://beyond-coal.eu/2019/07/15/seven-golden-rules-for-open-and-inclusive-just-transition-planning-at-the-regional-level/>

Съобщение от Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка „Чиста планета за всички - Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“. Com (2018) 773 final

Working to sustain the natural world for the benefit of people and wildlife.

together possible . wwf.eu

For further information:

Imke Luebbecke, Head of Climate and Energy, WWF
European Policy Office

Contact

Katie Treadwell
Energy Policy Officer, WWF European Policy Office
ktreadwell@wwf.eu

Romain Laugier
Climate officer, WWF European Policy Office
rlaugier@wwf.eu

За повече информация

Imke Luebbecke

Ръководител Климат и енергетика

WWF Офис за европейски политики iluebbecke@wwf.eu

Контакти

Katie Treadwell

Служител Енергийна политика

WWF Офис за европейски политики ktreadwell@wwf.eu

Romain Laugier

Служител Климат,

WWF Офис за европейски политики rlaugier@wwf.eu

Работи за поддържане на природния свят в полза на хората и дивата природа

Заедно е възможно wwf.eu

Working to sustain the natural
world for the benefit of people
and wildlife.

together possible wwf.eu